

Соціально–економічні аспекти урбанізації цифрового суспільства у контексті розвитку торговельних кластерів

Предметом дослідження є соціально–економічні процеси урбанізації цифрового суспільства та механізми формування і розвитку торговельних кластерів у міському середовищі під впливом цифрових трансформацій.

Метою дослідження є обґрунтування теоретико–методичних засад аналізу урбанізації цифрового суспільства та визначення її впливу на розвиток торговельних кластерів як інструментів підвищення економічної активності, просторової конкурентоспроможності та соціальної інтеграції міських територій.

Методи дослідження. У роботі використано методи аналізу й синтезу для узагальнення теоретичних підходів до урбанізації та кластерного розвитку, системний підхід для дослідження взаємозв'язку цифрових технологій, міського простору та торговельної інфраструктури, інституційний аналіз для оцінювання ролі місцевих економічних агентів і органів влади, а також порівняльний аналіз для зіставлення традиційних і цифрово орієнтованих моделей розвитку торговельних кластерів.

Результати роботи. Доведено, що урбанізація цифрового суспільства формує нову якість соціально–економічного простору міст, у якому торговельні кластери виступають не лише формою територіальної концентрації бізнесу, а й платформами цифрової взаємодії, інновацій та соціальної комунікації. Обґрунтовано, що поєднання урбанізаційних процесів із цифровими технологіями змінює структуру споживчого попиту, моделі зайнятості та логіку розвитку торговельної інфраструктури, посилюючи роль кластерів у забезпеченні стійкого міського розвитку.

Галузь застосування результатів. Результати дослідження можуть бути використані органами місцевого самоврядування при формуванні стратегій міського розвитку, програм цифрової трансформації та підтримки кластерних ініціатив, а також у діяльності суб'єктів торговельного бізнесу й аналітичних центрів.

Висновки. Урбанізація цифрового суспільства створює передумови для трансформації торговельних кластерів у ключові елементи соціально–економічної структури міста, що поєднують економічну ефективність, цифрову інклюзію та просторову згуртованість.

Ключові слова: урбанізація, цифрове суспільство, торговельні кластери, міська економіка, цифрові технології, соціально–економічний розвиток, кластеризація.

IRYNA HNATENKO

Socio–economic aspects of urbanization of the digital society in the context of the development of trade clusters

The subject of the study is the socio–economic processes of urbanization of the digital society and the mechanisms of formation and development of trade clusters in the urban environment under the influence of digital transformations.

The purpose of the study is to substantiate the theoretical and methodological principles of analyzing the urbanization of the digital society and determine its impact on the development of trade clusters as tools for increasing economic activity, spatial competitiveness and social integration of urban areas.

Research methods. The work uses methods of analysis and synthesis to generalize theoretical approaches to urbanization and cluster development, a systemic approach to studying the relationship between digital technologies, urban space and trade infrastructure, institutional analysis to assess the role of local economic agents and authorities, as well as comparative analysis to compare traditional and digitally oriented models of trade cluster development.

Results of the work. It is proven that the urbanization of the digital society forms a new quality of the socio–economic space of cities, in which trade clusters act not only as a form of territorial concentration

of business, but also as platforms for digital interaction, innovation and social communication. It is substantiated that the combination of urbanization processes with digital technologies changes the structure of consumer demand, employment models and the logic of trade infrastructure development, strengthening the role of clusters in ensuring sustainable urban development.

Field of application of the results. The results of the study can be used by local governments in the formation of urban development strategies, digital transformation programs and support for cluster initiatives, as well as in the activities of trade business entities and think tanks.

Conclusions. The urbanization of the digital society creates the prerequisites for the transformation of trade clusters into key elements of the socio–economic structure of the city, combining economic efficiency, digital inclusion and spatial cohesion.

Keywords: urbanization, digital society, trade clusters, urban economy, digital technologies, socio–economic development, clustering.

Problem statement. In today's conditions of rapid digitalization of socio–economic processes, urbanization acquires new substantive characteristics, transforming cities into complex digital–physical systems. The concentration of population, capital, infrastructure and information flows in urban agglomerations creates both additional opportunities for economic development and new challenges associated with spatial inequality, fragmentation of labor markets and changes in traditional trade models. In this context, the development of trade clusters as forms of organizing economic activity that can integrate digital tools into the urban environment and provide a sustainable socio–economic effect is of particular relevance. At the same time, existing approaches to the analysis of urbanization often do not take into account the complex impact of the digital society on the spatial organization of trade and cluster processes. This necessitates the scientific understanding of the socio–economic aspects of urbanization in relation to the development of trade clusters as tools for adapting the urban economy to digital transformations.

Analysis of recent research and publications. Modern scientific research considers urbanization as a multidimensional process that encompasses economic, social and technological transformations of urban space. A significant part of the works is devoted to the analysis of the impact of digital technologies on urban governance, the development of "smart cities" and digital infrastructure. At the same time, in studies of cluster development, the emphasis is placed on the territorial concentration of business, network effects and increasing the competitiveness of regions (Dolgopol O., Kuznetsova K., etc.) [1–6].

However, in the scientific literature, insufficient attention is paid to the combination of urbanization processes of the digital society with the development of trade clusters as socio–economic systems operating in the urban environment (Nikitenko V., Vasylichuk G., Merzhynsky E., etc.) [1–12]. This forms a scientific gap, the filling of which allows us to expand the understanding of the role of clusters in ensuring sustainable urban development.

Presentation of the main material. The urbanization of the digital society is characterized not only by the growth of the urban population, but also by a qualitative change in economic and social interactions. Digital platforms, e–commerce, logistics services and financial technologies transform traditional trade activities, changing the spatial structure of supply and demand in cities. Under such conditions, trade clusters become centers of concentration not only of commodity flows, but also of data, services and innovations.

The socio–economic role of trade clusters in a digital city is to create new jobs, develop entrepreneurship and increase the availability of goods and services for different social groups. Urbanization contributes to the formation of effective demand, and digital technologies provide flexibility of business models, integration of offline and online trade and personalization of consumer decisions.

At the same time, the development of trade clusters in the digital environment is accompanied by social challenges associated with unequal access to digital infrastructure, changing employment structures and the displacement of traditional forms of trade. This necessitates the coordination of cluster policy with the goals of social integration and spatial balance of urban development [2; 4; 9].

Table 1. Socio-economic aspects of the urbanization of the digital society and the development of trade clusters

Aspect	Manifestation in the context of digital urbanization	Impact on trade clusters
Spatial concentration	Growth of urban agglomerations and demand density	Strengthening cluster effects
Digital technologies	Platformization of trade and logistics	Integrating offline and online business
Social structure	Differentiation of income and consumption models	Segmentation of cluster formats
Employment	Spread of flexible forms of work	Transformation of labor relations
Institutional environment	Activation of the role of urban policy	Supporting cluster initiatives

Table 1 summarizes the key socio-economic aspects of the urbanization of the digital society in the context of the development of trade clusters (Table 1).

Thus, the development of retail clusters in a digital city should be considered as a tool for adapting urbanized areas to new socio-economic conditions that are being formed under the influence of the digital society. Further analysis of the socio-economic aspects of the urbanization of a digital society should be carried out through the prism of the transformation of the urban consumer space. In digital cities, retail activity is less and less tied to a specific location and increasingly operates in a hybrid format that combines the physical presence of retail facilities with digital channels of interaction with consumers. In such conditions, retail clusters play the role of integration nodes that combine logistical, service, information and social functions, ensuring the integrity of the urban economic space [1–4].

The digital society forms new models of consumer behavior focused on speed of access, convenience, personalization and information transparency. Urbanization reinforces these trends by concentrating demand and increasing the intensity of social contacts. As a result, trade clusters cease to be exclusively zones of purchase and sale and are transformed into multifunctional spaces of socio-economic activity, combining trade, leisure, communication, entrepreneurship and the service economy. This changes the economic logic of their development, shifting the emphasis from sales volumes to the creation of added social and consumer value [3–7].

An important socio-economic effect of the urbanization of the digital society is the strengthening of network interaction between the subjects of trade clusters. Enterprises included in the clusters are able to exchange data, jointly use digital platforms, coordinate marketing and logistics solutions, which reduces transaction costs and increases the

overall efficiency of the cluster. Such networking contributes to the formation of local economic ecosystems, within which trade activities are integrated with the financial, educational, creative and technological sectors of the urban economy.

The social dimension of the development of trade clusters in a digital city is also manifested in the change in the nature of employment. The urbanization of a digital society stimulates the spread of flexible forms of work, remote employment, self-employment and micro-entrepreneurship, which is reflected in the structure of clusters. Trade clusters become a space for the integration of various forms of economic activity, where small businesses, startups and individual entrepreneurs operate alongside large network structures. This contributes to the diversification of population incomes and increases the adaptability of the urban economy to changes in the external environment [5–12]. At the same time, the urbanization of a digital society exacerbates the problem of socio-economic differentiation within urban areas. The concentration of trade clusters in central or economically attractive areas can increase spatial inequality, limiting the access of certain groups of the population to quality trade and services. In this context, the development of trade clusters requires coordination with the spatial development policy of cities, aimed at ensuring a uniform socio-economic effect of digital urbanization.

Digital technologies open up opportunities to overcome some of these imbalances through the development of decentralized trade formats, e-commerce and local digital platforms. Trade clusters integrated into the digital infrastructure of the city are able to extend their influence beyond physical borders, attracting consumers and entrepreneurs from peripheral areas. This contributes to the formation of a more inclusive model of urban development, in which urbanization is not lim-

ited to spatial concentration, but is combined with digital accessibility of economic opportunities. The institutional aspect of the development of trade clusters in a digital society is associated with the growing role of local governance and partnerships between the public and private sectors. Urbanization increases the need for coordination of economic activity, spatial planning and digital transformation, which makes the cluster approach an effective tool for implementing urban development strategies. Trade clusters can act as platforms for implementing pilot digital solutions, “smart city” tools and socially oriented business models. In the long term, the socio-economic consequences of the urbanization of the digital society will determine the competitiveness of cities through their ability to form sustainable trade clusters integrated into global and local economic networks. Such clusters become carriers of innovative potential, generators of urban income and important elements of social infrastructure, providing a link between economic growth and the quality of life of the population. It is in this context that the development of trade clusters should be considered as a key mechanism for realizing the socio-economic benefits of the urbanization of the digital society.

Conclusions

The conducted research shows that the urbanization of the digital society significantly changes the socio-economic nature of urban development, forming new conditions for the functioning of trade clusters. Digital technologies enhance the role of clusters as centers of economic activity, innovation and social interaction, while increasing the requirements for their institutional organization and social responsibility. It is substantiated that trade clusters in the conditions of digital urbanization perform not only an economic but also a social function, contributing to employment, accessibility of goods and services and integration of different groups of the population into the urban economic space. Their development should be based on a combination of digital innovations, spatial planning and socially oriented policies. Thus, the socio-economic aspects of the urbanization of the digital society determine trade clusters as an important element of sustainable urban development, capable of ensuring a balance between economic efficiency, social inclusion and competitiveness of urban areas in the long term.

Список використаних джерел:

1. Шарий, В. І., Зось–Кіор, М. В., & Кирилюк, І. М. (2020). Інституційна модель земельних відносин в Україні. Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія Економічні науки, (2), 107–116.
2. Долгопол, О., & Кузнецова, К. (2025). Містянин і урбанізація: психологічні трансформації та філософський пошук сенсу. Науково–теоретичний альманах Грані, 28(5), 188–196.
3. Zos–Kior, M. V., & Bryzhan, K. O. (2017). Management of enterprise competitiveness in conditions of instability. Internauka. Economic Sciences, (6).
4. Нікітенко, В. О., Васильчук, Г. М., & Мержинський, Є. К. (2022). Мережева економіка як чинник підвищення ефективності цифровізації у контексті еволюції цифрового суспільства від 1G до 5G. Humanities studies, (10 (87)), 112–121.
5. Зось–Кіор, М., Саєнко, В., & Головач, С. (2025). Управління розвитком лідерського і креативного потенціалів підприємства. Актуальні проблеми менеджменту та публічного управління в умовах сучасних викликів, 107–109.
6. Гриценко, А., & Бурлай, Т. (2020). Вплив цифровізації на соціальний розвиток. Економічна теорія, 3, 24–51.
7. Зось–Кіор, М., Ільїн, В., & Свирида, Е. (2020). Розвиток трудового потенціалу в системі ефективного менеджменту організації. Економіка та суспільство, (22).
8. Панченко, Л. Ф., Єнін, М. Н., & Кухта, М. П. (2025). Розвиток цифрової грамотності жінок в контексті цифровізації міст. Вісник НТУУ “КПІ” Політологія. Соціологія. Право, (2 (66)), 40–52.
9. Zos–Kior, M. V., & Semeniuta, M. V. (2020). Systema otsinky personalu pidpriemstva v konkurentnykh umovakh vedennia biznesu. Efektyvna ekonomika, (6).
10. Квасова, Л. С. (2024). Урбанізація як драйвер розвитку розумних міст. М 26 Маркетингові та організаційні механізми повоєнного розвитку галузі, 211.
11. Гнатенко, І. А., Пузирьов, С. О., & Ситник, Д. І. (2024). Європейські практики інноваційного навчання у бізнес-освіті. In Імперативи економічного зростання в контексті реалізації Глобальних цілей сталого розвитку. Київський національний університет технологій та дизайну.
12. Zos–Kior, M. V. (2020). Otsinka personalu orhanizatsii v systemi korporatyvnoho taim–menedzhmentu. Ekonomichnyi forum, (1), 57–63.

References:

1. Sharyi, V. I., Zos–Kior, M. V., & Kyryliuk, I. M. (2020). Instytutsiina model zemelnykh vidnosyn v Ukraini. Visnyk

Cherkaskoho natsionalnogo universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho. Seriya Ekonomichni nauky, (2), 107–116.

2. Dolhopol, O., & Kuznetsova, K. (2025). Mistianyn i urbanizatsiia: psykholohichni transformatsii ta filosofskyi poshuk sensu. Naukovo–teoretychnyi almanakh Hrani, 28(5), 188–196.

3. Zos–Kior, M. V., & Bryzhan, K. O. (2017). Management of enterprise competitiveness in conditions of instability. Internauka. Economic Sciences, (6).

4. Nikitenko, V. O., Vasylichuk, H. M., & Merzhynskyi, Ye. K. (2022). Merezheva ekonomika yak chynnyk pidvyshchennia efektyvnosti tsyfrovizatsii u konteksti evoliutsii tsyfrovoho suspilstva vid 1G do 5G. Humanities studies, (10 (87)), 112–121.

5. Zos–Kior, M., Saienko, V., & Holovach, S. (2025). Upravlinnia rozvytkom liderskoho i kreatyvnoho potentsialiv pidpriemstva. Aktualni problemy menedzhmentu ta publicnogo upravlinnia v umovakh suchasnykh vyklykiv, 107–109.

6. Hrytsenko, A., & Burlai, T. (2020). Vplyv tsyfrovizatsii na sotsialnyi rozvytok. Ekonomichna teoriia, 3, 24–51.

7. Zos–Kior, M., Ilin, V., & Svyryda, E. (2020). Rozvytok trudovoho potentsialu v systemi efektyvnoho menedzhmentu orhanizatsii. Ekonomika ta suspilstvo, (22).

8. Panchenko, L. F., Yenin, M. N., & Kukhta, M. P. (2025). Rozvytok tsyfrovoyi hramotnosti zhinok v konteksti tsyfrovizatsii mist. Visnyk NTUU "KPI" Politolohiia. Sotsiolohiia. Pravo, (2 (66)), 40–52.

9. Zos–Kior, M. V., & Semeniuta, M. V. (2020). Sistema otsinky personalu pidpriemstva v konkurentnykh umovakh vedennia biznesu. Efektyvna ekonomika, (6).

10. Kvasova, L. S. (2024). Urbanizatsiia yak draiver rozvytku rozumnykh mist. M 26 Marketynhovi ta orhanizatsiini mekhanizmy povoiennoho rozvytku haluzi, 211.

11. Hnatenko, I. A., Puzyrov, S. O., & Sytnyk, D. I. (2024). Yevropeiski praktyky innovatsiinoho navchannia u biznes–osviti. In Imperatyvy ekonomichnoho zrostantia v konteksti realizatsii Hlobalnykh tsilei staloho rozvytku. Kyivskyi natsionalnyi universytet tekhnolohii ta dizainu.

12. Zos–Kior, M. V. (2020). Otsinka personalu orhanizatsii v systemi korporatyvnoho taim–menedzhmentu. Ekonomichnyi forum, (1), 57–63.

Дані про автора

Гнатенко Ірина Анатоліївна,

д. е. н., професор, професор кафедри менеджменту, Київський національний університет технологій та дизайну Київ, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0254-2466>

e-mail: q17208@ukr.net

Data about the author

Iryna Hnatenko,

Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Management Kyiv National University of Technologies and Design, Kyiv, Ukraine

e-mail: q17208@ukr.net

Надходження статті до редакції 23.12.2025

Прийнято до друку 29.12.2025

Опубліковано 30.12.2025